

De Heilige Stoel

*Boodschap van de Heilige Vader Franciscus
voor de 31ste Wereldziekendag
11 februari 2023*

“Zorg voor hem”

Medelijden als synodale beoefening van genezing

Geliefde broeders en zusters,

Ziekte maakt deel uit van onze menselijke ervaring. Maar ze kan onmenselijk worden, als ze in isolement en verlatenheid wordt beleefd, als zij niet wordt vergezeld van zorg en medelijden. Wanneer men samen optrekt, is het normaal dat iemand die zich niet goed voelt, door vermoeidheid of door een voorval onderweg halt moet houden. Juist dan op die momenten, ziet men hoe wij op weg zijn: of het echt een *samen op weg zijn* is, of dat men wel dezelfde weg gaat, maar ieder voor zich, waarbij men op zijn eigen belangen let en de anderen “zich maar moeten redden”. Daarom nodig ik u op deze 31ste Wereldziekendag, midden in het geheel van een synodaal traject, uit om na te denken over het feit dat wij juist door middel van de ervaring van broosheid en ziekte kunnen leren samen op te trekken in de stijl van God, die nabijheid, medeleven en tederheid is.

In het Boek van de profeet Ezechiël zegt de Heer, in een grote godsspraak die een van de hoogtepunten van heel de Openbaring is, het volgende: “Ik zal zelf mijn schapen weiden en ze zelf een rustplaats wijzen, luidt de godsspraak van Jahwe de Heer. Het verloren dier zal Ik zoeken, het afgedwaalde terughalen, het gewonde verbinden, het zieke sterken, [...] Ik zal ze weiden zoals het behoort” (34, 15-16). De ervaring van verdwalen, van ziekte en zwakte maken natuurlijk deel uit van onze weg: zij sluiten ons niet uit van het Volk van God, integendeel, zij brengen ons naar het middelpunt van de aandacht van de Heer, die Vader is en onderweg zelfs niet één van zijn kinderen wil verliezen. Het gaat er dus om van Hem te leren om werkelijk een gemeenschap te zijn die samen onderweg is, in staat om zich niet te laten besmetten door de wegwerpcultuur.

De encycliek *Fratelli tutti* reikt, zoals u weet, een geactualiseerde lectuur van de parabel van de Barmhartige Samaritaan aan. Ik heb deze tekst gekozen als spil, als keerpunt om uit de “schaduw van een gesloten wereld” te treden en “een open wereld te denken en te scheppen” (vgl. nr. 56). Er is immers een diep verband tussen deze parabel van Jezus en de vele wijzen waarop tegenwoordig de broederschap wordt ontkend. In het bijzonder staat het feit dat een mishandeld en beroofd iemand

langs de weg *in de steek gelaten* wordt, voor de toestand waarin te veel van onze broeders en zusters worden achtergelaten op het moment dat ze hulp het meest nodig hebben. Het is niet gemakkelijk te onderscheiden welke aanslagen op het leven en de waardigheid ervan voortkomen uit natuurlijke oorzaken en welke daarentegen veroorzaakt worden door ongerechtigheden en daden van geweld. In werkelijkheid hebben intussen het niveau van de ongelijkheden en het overheersen van de belangen van enkelen op de menselijke omgeving een zodanige invloed, dat het moeilijk blijkt enige ervaring als “natuurlijk” te zien. Ieder lijden komt in een “cultuur” en tussen de tegenstellingen daarbinnen tot stand.

Wat hier van belang is, is echter de toestand van eenzaamheid, verlatenheid te herkennen. Het betreft een gruwelijkheid die eerder dan iedere andere ongerechtigheid overwonnen kan worden, omdat - zoals de parabel vertelt - een ogenblik van aandacht, de innerlijke gemoedsbeweging van medelijden voldoende is om deze weg te nemen. Twee voorbijgangers, die voor godsdienstig worden gehouden, zien de gewonde en staan niet stil. De derde daarentegen, een Samaritaan, iemand die wordt geminacht, wordt tot medelijden bewogen en zorgt voor die vreemdeling langs de weg en behandelt hem als een broer. Door zo te doen zonder er maar over na te denken, verandert hij de dingen, scheidt hij een meer broederlijke wereld.

Broeders, zusters, wij zijn nooit klaar voor een ziekte. En vaak evenmin voor het toegeven dat de jaren vorderen. Wij vrezen de kwetsbaarheid en de alles doordringende cultuur van de markt drijft ons ertoe deze te negeren. Voor broosheid is er geen ruimte. En zo laat het kwaad, wanneer het binnendringt en ons overvalt, ons ter aarde geworpen en voor dood achter. Dan kan het gebeuren dat de anderen ons in de steek laten of dat wij menen hen te moeten verlaten om ze, naar ons gevoel, niet tot last te zijn. Zo begint de eenzaamheid en vergiftigt ons het bittere gevoel van een onrecht waarvoor ook de Hemel zich lijkt af te sluiten. Wij hebben er immers moeite mee in vrede met God te leven, wanneer de relatie met anderen en onszelf stukloopt. Daarom is het zo belangrijk, ook wat ziekte betreft, dat heel de Kerk zich meet met het voorbeeld uit het evangelie van de Barmhartige Samaritaan om een waardig “veldhospitaal” te worden: haar zending komt immers, in het bijzonder in de historische omstandigheden die wij doormaken, tot uitdrukking in het beoefenen van de zorg. Wij zijn allen broos en kwetsbaar; allen hebben wij behoefte aan de medelijdende aandacht die weet stil te staan, te naderen, te zorgen en op te beuren. De toestand van de zieken is derhalve een appèl dat de onverschilligheid doorbreekt en de stap remt van wie verdergaat, als had hij geen zusters en broeders.

De Wereldziekendag nodigt in feite niet alleen uit tot gebed en nabijheid ten opzichte van de lijdenden; hij is er tegelijkertijd op gericht het volk van God, de gezondheidsinstellingen en de burgermaatschappij te sensibiliseren voor een nieuwe wijze van samen verder gaan. De aan het begin aangehaalde profetie van Ezechiël bevat een zeer streng oordeel over de prioriteiten van hen die over het volk een economische, culturele en bestuurlijke macht uitoefenen: “Ge eet het vet, ge kleedt u met wol, ge slacht het vetgemeste dier, maar weiden doet ge de beesten niet. Het zwakke dier geeft ge niets om aan te sterken, het zieke dier geneest ge niet, het gewonde verbindt ge niet, het verdwaalde brengt ge niet terug en het verlorene zoekt ge niet; ge behandelt de dieren hard en ruw” (34, 3-4). Het Woord van God is altijd verhelderend en eigentijds. Niet alleen in het aanklagen, maar ook in hetgeen het

aanreikt. De conclusie van de parabel van de Barmhartige Samaritaan houdt ons immers voor hoe het beoefenen van de broederschap, die begint met een persoonlijke ontmoeting, uitgebreid kan worden tot georganiseerde zorg. De herberg, de herbergier, het geld, de belofte om zich wederzijds op de hoogte te blijven houden (vgl. Luc. 10, 34-35): dit alles doet denken aan het ambt van priesters, het werk van werkers in de gezondheidszorg en maatschappelijk werkers, aan de inzet van familieleden en vrijwilligers: dankzij hen staat iedere dag in elk deel van de wereld het goede het kwaad in de weg.

De jaren van de pandemie hebben ons gevoel van dankbaarheid voor wie iedere dag voor de gezondheid en voor het onderzoek werkt, vergroot. Maar om uit een zo grote collectieve tragedie te komen is het niet voldoende om helden te eren. Covid-19 heeft dit grote net van competenties en solidariteit zwaar op de proef gesteld en de structurele beperkingen van de bestaande welzijnssystemen laten zien. Daarom is het noodzakelijk dat in elk land de dankbaarheid correspondeert met het actieve zoeken naar strategieën en bronnen om voor ieder menselijk wezen de toegang tot zorg en het fundamentele recht op gezondheid te waarborgen.

“Zorg voor hem” (Luc. 10, 35) is het dringende verzoek van de Samaritaan aan de waard. Jezus zegt dit opnieuw ook tot ieder van ons en spoort ons uiteindelijk aan “Ga, en doe ook jij zo”. Zoals ik in *Fratelli tutti* heb onderstreept, “laat de parabel ons zien met wat voor initiatieven men een gemeenschap kan vernieuwen, uitgaande van mannen en vrouwen die zich identificeren met de broosheid van anderen, die het niet toelaten een maatschappij van uitsluiting op te bouwen, maar naaste worden en de gevallen mens weer oprichten en rehabiliteren, opdat het welzijn gemeenschappelijk is” (nr. 67). Immers, “wij zijn gemaakt voor de volheid die men alleen in de liefde bereikt. Onverschillig leven tegenover verdriet is geen mogelijke optie” (nr. 68).

Laten wij ook op 11 februari 2023 kijken naar het heiligdom van Lourdes als naar een profetie, een les die midden in de moderniteit aan de Kerk wordt toevertrouwd. Niet alleen is wat functioneert van belang en niet alleen telt wie produceert. De zieke mensen staan in het middelpunt van het volk van God, dat samen met hen onderweg is als een profetie van een mensheid waarin ieder kostbaar is en niemand afgedankt mag worden.

Ik vertrouw ieder van u die ziek bent, toe aan de voorspraak van Maria, Heil der zieken; u die zorg voor hen draagt in het gezin, met werk, in onderzoek en als vrijwilliger; en u die zich ervoor inzet om persoonlijke, kerkelijke en burgerlijke banden van broederschap aan te knopen. U allen doe ik van harte mijn apostolische zegen toekomen.

Rome, Sint Jan van Lateranen, 10 januari 2023.

Franciscus